

О. О. Критенко, кандидат наук з державного управління кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

В. Г. Ковальов, кандидат наук з державного управління кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ МИТНИХ ОРГАНІВ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються питання взаємодії митних органів України з органами державної влади України: проблеми та перспективні напрями розвитку такої взаємодії. Стаття спрямована на виявлення існуючих форм та аналіз перспектив взаємодії митних органів України з іншими органами державної влади при здійсненні митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, а також розгляд нормативно-правового регулювання такої взаємодії, шляхом аналізу чинного законодавства. Висвітлено нормативно-правове забезпечення та організаційні особливості взаємодії митних органів і органів державної влади. Визначено основні форми, напрями, механізм взаємодії митних органів і органів державної влади України. Виявлено проблеми, які потребують вирішення для покращення взаємодії митних органів з іншими органами державної влади, зокрема низька ефективність міжвідомчої комунікації, неузгодженість в нормативно-правовому регулюванні, недостатнє фінансування та ресурсне забезпечення, наявність корупційних ризиків, повільний темп інтеграції з європейськими митними стандартами. За результатами дослідження виявлено значну кількість органів державної влади з якими в процесі здійснення повноважень митні органи взаємодіють та, відповідну кількість нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регулюють таку взаємодію. Доведено, що глибока координація між відомствами, впровадження цифрових технологій, підвищення прозорості та інтеграція з європейськими стандартами дозволять підвищити ефективність митних процедур, зокрема митного контролю, та сприятимуть розвитку економіки України. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення взаємодії митних органів з органами державної влади, які дозволять підвищити ефективність митної справи та сприятимуть розвитку економіки України а саме зміцнення координації між відомствами, впровадження цифрових технологій, підвищення прозорості та інтеграція з європейськими стандартами.

Ключові слова: взаємодія, законодавство, митне регулювання, митні органи, органи державної влади, правове регулювання, міжвідомча координація.

O. O. Krytenko, V. H. Kovalov. Regulation of interaction between customs authorities and state authorities in Ukraine

The article examines the issues of interaction between the customs authorities of Ukraine and state authorities of Ukraine: problems and promising directions for the development of such interaction. The article is aimed at identifying existing forms and analyzing the prospects of interaction between the customs authorities of Ukraine and other state authorities in carrying out customs control of goods and vehicles moving across the customs border of Ukraine, as well as considering the regulatory and legal regulation of such interaction by analyzing the current legislation. The regulatory and legal support and organizational features of interaction between customs authorities and state authorities are highlighted. The main forms, directions, and mechanisms of interaction between customs authorities and state authorities of Ukraine are determined. Problems that need to be resolved to improve the interaction of customs authorities with other state authorities are identified, in particular, low efficiency of interdepartmental communication, inconsistency in regulatory and legal regulation, insufficient funding and resource provision, the presence of corruption risks, and the slow pace of integration with European customs standards. The results of the study revealed a significant number of state authorities with which customs authorities interact in the process of exercising their powers and a corresponding number of regulatory legal acts of various legal force that regulate such interaction. It is proven that deep coordination between agencies, the introduction of digital technologies, increased transparency and integration with European standards will increase the efficiency of customs procedures, in particular customs control, and will contribute to the development of the economy of Ukraine. Proposals have been formulated to improve the interaction of customs authorities with state authorities, which will increase the efficiency of customs affairs and contribute to the development of the economy of Ukraine, namely, strengthening coordination between agencies, the introduction of digital technologies, increased transparency and integration with European standards.

Key words: interaction, legislation, customs regulation, customs authorities, state authorities, legal regulation, interagency coordination.

Постановка проблеми. Державна митна служба України, як безпосередньо, так і через митні органи України відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави, контролі за дотриманням митного законодавства та сприянні розвитку міжнародної торгівлі. Для ефективного виконання своїх функцій вони активно

взаємодіють з іншими державними органами, такими як Державна податкова служба, Державна прикордонна служба, Національна поліція, Служба безпеки України, антикорупційні органи та інші структури. Регулювання цієї взаємодії є важливим чинником для забезпечення ефективного державного управління та митного контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії митних органів з органами державної влади розглядаються в наукових працях багатьох українських учених, зокрема таких, як Золотніков О. С. [1], Ільченко О. В. [2], Серіх О. В. [3], Дорофєєва Л. М. [4] та інших. Їх дослідження присвячені регулюванню взаємодії митних органів з органами державної влади в Україні, охоплюють різні аспекти цієї тематики. Не зменшуючи внеску дослідників у важливість ефективної взаємодії митних органів з іншими державними структурами для забезпечення національної безпеки, економічної стабільності та дотримання законодавства, вважаємо за доцільне проаналізувати шляхи удосконалення нормативно-правової бази та організаційних механізмів співпраці між різними органами влади в Україні.

Мета статті – виявлення існуючих форм та аналіз перспектив взаємодії митних органів України з іншими органами державної влади при здійсненні митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, а також розгляд нормативно-правового регулювання такої взаємодії, шляхом аналізу чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Митні органи України відіграють ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави, контролі за дотриманням митного законодавства та сприянні розвитку міжнародної торгівлі. Для ефективного виконання своїх функцій вони активно взаємодіють із іншими державними органами, такими як Державна податкова служба, Державна прикордонна служба, Національна поліція, Служба безпеки України, Антикорупційні органи та інші структури. Регулювання цієї взаємодії є важливим чинником для забезпечення ефективного державного управління та митного контролю.

Правові засади взаємодії митних органів із іншими державними структурами визначаються такими нормативно-правовими актами:

1. Митний кодекс України – визначає повноваження митних органів, їх функції та механізми взаємодії з іншими органами державної влади [5].

2. Податковий кодекс України – визначає аспекти співпраці між митними та податковими органами [6].

3. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» [7].

4. Закон України «Про прикордонний контроль» [8].

5. Закони про національну безпеку та антикорупційне законодавство забезпечують правові механізми боротьби з контрабандою та корупцією.

6. Постанови Кабінету Міністрів України «Про Положення про Державну митну службу України» [9], «Деякі питання проведення заходів офіційного контролю товарів, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту)» [10], «Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними» [11], «Про затвердження Порядку взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму “єдиного вікна” та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [12], а також накази відповідних центральних органів виконавчої влади (в т. ч. спільні), що становлять нормативну основу правового регулювання даних відносин.

Відповідно до Митного кодексу України, основного нормативного акта, який регулює діяльність митних органів, включаючи їхню взаємодію з іншими державними органами, митні органи при виконанні покладених на них завдань взаємодіють, у тому числі шляхом обміну інформацією, з:

- правоохоронними органами;
- Податкова служба України;
- Державною прикордонною службою України;
- органами Національної поліції;
- Службою безпеки України;
- Національним банком України;
- Рахунковою палатою України;
- Міністерством фінансів України;
- Державною казначейською службою України;
- Місцевими державними адміністраціями;
- органами місцевого самоврядування;
- Міністерством культури України;

Також митні органи для цілей ідентифікації особи під час перевірки дійсності поданих документів мають право безоплатно отримувати інформацію з наявних державних та єдиних реєстрів, інших інформаційних баз, що

перебувають у власності держави або підприємств, установ та організацій. Під час пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами, митні органи для цілей здійснення митного контролю мають доступ до інформації Єдиного державного демографічного реєстру щодо реквізитів другого паспорта громадянина України для виїзду за кордон [5].

Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» визначає організацію, повноваження та порядок діяльності центральних органів виконавчої влади України, до яких законотворці відносять і Державну митну службу України з її територіальними органами [7].

До основних механізмів взаємодії митних органів з органами державної влади можна віднести наступні:

1. Взаємодію з податковими органами в контексті контролю за правильністю декларування товарів, запобігання ухиленню від сплати митних платежів та податків.

2. Взаємодію з правоохоронними органами, яка полягає у тому, що у разі виявлення під час здійснення митного контролю та інших заходів, що здійснюються митними органами ознак правопорушень, розслідування яких не належить до повноважень митних органів, митні органи зобов'язані письмово повідомляти про це відповідні правоохоронні органи.

Вважаємо за доцільне зазначити думку Золотнікова О. С. «...до правоохоронних органів, з якими активно взаємодіють митні органи в процесі виконання завдань, покладених на них законодавством можна віднести: органи національної поліції, Служби безпеки України, прокуратури, прикордонної служби та інших»[1].

Правоохоронні органи, в свою чергу, зобов'язані письмово повідомляти митні органи:

– про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду;

– про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків переміщення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення з порушенням норм законодавства України.

Взаємодія із Національною поліцією України з метою контролю за державною реєстрацією транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України громадянами, транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України чи поміщених у митний режим транзиту, у володіння, користування або розпорядження особам, які не ввозили такі транспортні засоби на митну територію України або не поміщували в митний режим транзиту, шляхом передачі інформації у автоматизованому режимі.

Взаємодія зі Службою безпеки України відбувається шляхом обміну інформацією з метою боротьби з контрабандою, незаконним переміщенням товарів та іншими правопорушеннями.

Взаємодія з Державною прикордонною службою України полягає в тому, що митні органи надають їй доручення щодо інформування про факт наміру перетинання державного кордону України особами, стосовно яких митними органами було виявлено порушення митних правил, якщо особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не були присутні при складенні протоколу про порушення митних правил. Також митні органи зобов'язані передавати Державній прикордонній службі України інформацію щодо транспортних засобів та осіб, стосовно яких митними органами виявлено порушення строків тимчасового ввезення транспортних засобів та/або строків переміщення транспортних засобів у митному режимі транзиту, якщо особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, не були присутні при складенні протоколу про порушення митних правил.

3. Взаємодія митних органів з Рахунковою палатою України відбувається опосередковано, шляхом проведення аудиту ефективності. Наприклад, на початку 2025 року в межах аудиту ефективності на тему «Забезпечення реалізації державної митної політики в умовах воєнного стану» Рахункова палата проводить анонімне опитування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо фактів зловживань посадовими особами митних органів під час виконання дискреційних повноважень при здійсненні митного контролю і митного оформлення шляхом заповнення Google-форми [13].

4. Співпраця митних органів із Національним антикорупційним бюро (НАБУ) та Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою (САП) спрямована на боротьбу з корупційними схемами в митній сфері.

5. Міністерство фінансів України забезпечує серед іншого формування та реалізацію єдиної державної митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства, а також здійснює нормативно-правове регулювання у цій сфері [5].

6. З Державною казначейською службою України митні органи взаємодіють в процесі повернення з Державного бюджету України помилково або надмірно зарахованих до бюджету митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладається на митні органи.

7. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування сприяють діяльності митних органів та взаємодіють з ними в межах повноважень на регіональному рівні.

8. З Міністерством культури митні органи взаємодіють при переміщенні культурних цінностей через митний кордон України.

Зазначені механізми взаємодії здійснюються через інформаційний обмін, спільні перевірки (з метою запобігання контрабанді, ухилення від сплати податків або інших порушень), координацію діяльності (засідання та робочі групи за участю представників різних органів влади), автоматизовані системи (інтеграція інформаційних систем митних органів із системами інших відомств для спрощення процедур та запобігання корупції).

Для розвитку та забезпечення співставності митних ІТ систем з аналогічними системами ЄС розроблено та з лютого 2024 р. реалізується Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Держмитслужби на основі Багаторічного плану електронної митниці ЄС (MASP-C) [14].

Незважаючи на існуючі механізми співпраці, є кілька проблем, які потребують вирішення для покращення взаємодії митних органів з іншими органами державної влади:

1) низька ефективність міжвідомчої комунікації, яка полягає у тому, що часто митні органи не отримують своєчасної інформації від інших відомств, що може призводити до затримок у прийнятті рішень та зниження ефективності митного контролю;

2) неузгодженість в нормативно-правовому регулюванні;

3) недостатнє фінансування та ресурсне забезпечення;

4) наявність корупційних ризиків;

5) повільний темп інтеграції з європейськими митними стандартами, що впливає на швидкість адаптації до міжнародних норм.

Висновки із досліджуваного матеріалу і перспективи подальших розвідок в цьому напрямку. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади є основою для ефективного контролю за міжнародною торгівлею, боротьби з контрабандою та забезпечення економічної безпеки країни.

Узагальнюючи результати дослідження, варто зазначити, що:

– постійна робота щодо вдосконалення перелічених механізмів буде тільки сприяти зміцненню взаємодії між державними органами та підвищенню прозорості роботи митної системи;

– впровадження електронного документообігу, цифрових платформ та автоматизованих систем аналізу ризиків дозволило збільшити ефективність митного контролю зменшивши при цьому витрати часу;

– перелічені заходи дозволяють підвищити ефективність роботи митниці та мінімізувати корупційні ризики.

Таким чином, враховуючи велику кількість органів державної влади з якими в процесі здійснення повноважень митні органи взаємодіють та, відповідну кількість нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регулюють таку взаємодію, що обумовлює необхідність проведення постійної дослідницької роботи науковців у цій сфері з метою певної систематизації таких правових актів. Зміцнення координації між відомствами, впровадження цифрових технологій, підвищення прозорості та інтеграція з європейськими стандартами дозволять підвищити ефективність митного контролю та сприятимуть розвитку економіки України.

Список використаних джерел:

1. Золотніков О. С. Взаємодія митних та правоохоронних органів в процесі здійснення митного контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 488–491.

2. Ільченко О. В. Правові засади взаємодії митних органів України з міжнародними організаціями. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 294–297. URL : http://www.lsej.org.ua/11_2024/68.pdf

3. Серіх О. В. Деякі питання взаємодії митних органів з органами охорони державного кордону. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО*. 2012. Випуск 19. Том 3. С. 198–200. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib>

4. Дорофеева Л. М. Взаємодія митних та правоохоронних органів у питаннях протидії контрабанді. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. Випуск 85: частина 2. 2024. С. 322–328. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/50-1.pdf>

5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

7. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

8. Про прикордонний контроль : Закон України від 5 листопада 2009 р. № 1710-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text>

9. Про Положення про Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://customs.gov.ua/polozhennia>

10. Деякі питання проведення заходів офіційного контролю товарів, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2018 р. № 960. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2018-%D0%BF#n40>.

11. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text>

12. Про затвердження Порядку взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2020-%D0%BF#Text>

13. Рахункова палата проводить опитування щодо проблем на митниці, з податковими накладними та труднощів з отриманням кредитів: Офіційний сайт Рахункової палати України. URL : <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2054>

14. Митна політика: Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>

References:

1. Zolotnikov O. S. (2020), “*Vzaiemodiia mytnykh ta pravookhoronnykh orhaniv v protsesi zdiisnennia mytnoho kontroliu*” [“Interaction between customs and law enforcement agencies in the process of customs control”], journal *Yurydychni naukovyi elektronni* [Legal scientific electronic journal], vol. 3, pp. 488–491.

2. Ilchenko O. V. (2024), “*Pravovi zasady vzaiemodii mytnykh orhaniv ukrainy z miznarodnymy orhanizatsiiamy*” [“Legal principles of interaction between customs authorities of Ukraine and international organizations”], journal *Yurydychni naukovyi elektronni* [Legal scientific electronic journal], vol. 11, pp. 294–297. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2024/68.pdf

3. Sierikh O. V. (2012), “*Deiaki pytannia vzaiemodii mytnykh orhaniv z orhanamy okhorony derzhavnoho kordonu*” [“Some issues of interaction between customs authorities and state border guards”], journal *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University LAW Series* [Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu , Serii PRAVO], Vypusk 19. Tom 3, pp. 198–200. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib>

4. Dorofeieva L. M. (2024), “*Vzaiemodiia mytnykh ta pravookhoronnykh orhaniv u pytanniakh protydii kontrabandi*” [“Interaction between customs and law enforcement agencies in combating smuggling”], journal *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University LAW Series* [Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii PRAVO], Vypusk 85: chastyna , pp. 322–328. URL : <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/50-1.pdf>

5. VRU, Law of Ukraine (2012) *Mytnyi kodeks Ukrainy* [Law of Ukraine “The Customs Code of Ukraine”], dated March 13, 2012. No. 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

6. VRU, Law of Ukraine (2010) *Podatkovi kodeks Ukrainy* [The Tax Code of Ukraine], dated December 2, 2010. No. 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

7. VRU, Law of Ukraine (2011), *Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady* [About central executive authorities], dated Marth 17, 2011 No. № 3166-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>

8. VRU, Law of Ukraine (2009), *Pro prykordonnyi kontrol* [About border control] dated November 5, 2009 No. № 1710-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text>

9. KМУ (2019), *Pro Polozhennia pro Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy* [On the Regulations on the State Customs Service of Ukraine], the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated Mathe 6, 2019. No. № 227. URL : <https://customs.gov.ua/polozhennia>

10. KМУ (2018), *Deiaki pytannia provedennia zakhodiv ofitsiinoho kontroliu tovariv, shcho vvoziatsia na mytnu terytoriiu Ukrainy (u tomu chysli z metoiu tranzytu)* [Some issues of carrying out official control measures of goods imported into the customs territory of Ukraine (including for the purpose of transit)], the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 24 October 2018. № 960. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2018-%D0%BF#n40>

11. KМУ (2012), *Pytannia propusku cherez derzhavnyi kordon osib, avtomobilnykh, vodnykh, zaliznychnykh ta povitrianykh transportnykh zasobiv pereviznykiv i tovariv, shcho peremishchuiutsia nymy* [The issue of passage across the state border of persons, road, water, rail and air transport vehicles of carriers and goods transported by them], the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21 May 2012. № 451. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text>

12. KМУ (2020), *Pro zatverdzhennia Poriadku vzaiemodii mizh deklarantamy, yikh predstavnykamy, inshymy zainteresovanymy osobamy ta mytnymy orhanamy, inshymy derzhavnymy orhanamy, ustanovamy ta orhanizatsiiamy, upovnovazhenymy na zdiisnennia dozvilnykh abo kontrolnykh funksiiv shchodo peremishchennia tovariv, transportnykh zasobiv komertsiiinoho pryznachennia cherez mytnyi kordon Ukrainy, z vykorystanniam mekhanizmu “iedynoho vikna”*

ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy [On approval of the Procedure for interaction between declarants, their representatives, other interested persons and customs authorities, other state bodies, institutions and organizations authorized to exercise permitting or control functions regarding the movement of goods and commercial vehicles across the customs border of Ukraine, using the “single window” mechanism and recognizing as invalid certain resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine], the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21 October 2020. № 971. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2020-%D0%BF#Text>

13. Accounting Chamber of Ukraine (2025), *Rakhunkova palata provodyt opytuvannia shchodo problem na mytnytsi, z podatkovymy nakladnymy ta trudnoshchiv z otrymanniam kredytiv* [The Accounting Chamber is conducting a survey on problems at customs, with tax invoices, and difficulties in obtaining loans]. URL : <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2054>

14. Ministry of Finance of Ukraine (2025), *Mytna polityka* [Customs policy], official site. URL : <https://mof.gov.ua/uk/customs-policy>